

Ірина ЖАДЛЕНКО

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти
Хортицька національна академія, м. Запоріжжя

Олексій ЖАДЛЕНКО

викладач кафедри спеціальної освіти
Хортицька національна академія, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Останнім часом багато зроблено для удосконалення всієї системи навчально-виховної роботи у спеціальній школі. Цьому, зокрема, сприяло удосконалення навчальних планів і програм, в яких враховуються особливості психічного розвитку учнів з особливими освітніми потребами (ООП). Згідно цих програм на перший план у навчанні виступає активізація розумових і мовленнєвих дій учнів.

Але запровадження досконалих програм у спеціальних школах, звичайно, автоматично не розв`язує проблеми розвиваючого навчання дітей з особливими потребами. Досить часто вчителі обмежуються лише повідомленням знань учням, підмінюючи власною активністю активність учнів. Питання, які при цьому вчитель ставить перед учнями, вимагають здебільшого лише відтворення вивченого. Дітям при цьому не треба міркувати, співставляти факти, шукати найбільш доказової відповіді. При такому навчанні в основному відбувається тренування пам`яті, мислення ж розвивається недостатньо.

Проте відомо, що дітям з особливими освітніми потребами властива недосконалість мислення, адже основним симптомом цих дітей є недорозвинення вищих форм пізнавальної діяльності, зокрема, таких розумових операцій як узагальнення і абстрагування. Здатність правильно мислити відіграє важливу роль

не тільки у пізнанні дитиною навколишнього світу, а й у всебічному розвитку її особистості, в підготовці її до самостійного трудового життя. Отже, корекція мислення учнів повинна посідати одне з центральних місць у системі завдань спеціальної школи [2].

У дітей з особливими освітніми потребами доказовість мислення майже не розвинене. Учні не вміють відстоювати свою думку, доводити її, обґрунтовувати свої судження. Ця особливість більш помітна в учнів молодших класів, але вона зберігається й у старшокласників. Особливо безпорадними учні з особливими потребами виявляються тоді, коли треба довести свою думку у розмові зі сторонніми.

Різниця ж у рівні розвитку доказового мислення учнів виступає показником того, що недосконалість цього процесу у дітей з ООП пояснюється не стільки своєрідністю їх психічного розвитку, скільки недоліками у навчанні, обмеженістю розумової активності учнів у цьому процесі.

Правильно побудована корекційно-розвиткова робота, застосування певної системи вправ сприяє досягненню значних успіхів у розвитку доказового мислення учнів молодших класів спеціальної школи, що сприяє свідомому і міцному засвоєнню ними знань, передбачених програмою [1].

Отже, щоб довести свою думку, необхідні певні знання, які формуються в процесі аналізу окремих фактів, виділення їх частин, властивостей, якості, їх порівняння, знаходження в них схожого та різного, узагальнення фактів на основі виділення в них загальних, істотних властивостей.

У дітей з особливими освітніми потребами, як відомо, ці розумові операції розвинені недостатньо. Учні молодших класів спеціальної школи, аналізуючи предмети, бачать у них дуже обмежену кількість частин, ознак. При цьому ознаки істотні і неістотні розглядаються ними як рівнозначні.

Практика свідчить, що діти з ООП не вміють порівнювати об'єкти. Стискаючись із завданням порівняти предмети, учні спеціальної школи про кожний з них розповідають окремо або порівнюють ознаки, які не можна

порівнювати, наприклад, розмір одного з них і колір іншого. У кращих же випадках порівнюють за однією або двома ознаками.

Недостатність цих операцій позначається негативно і на узагальненні, абстрагуванні. Учні узагальнюють об'єкти за випадковими, несуттєвими ознаками. Недосконалість названих розумових операцій веде до формування неточних, неповних, а часто неправильних понять про навколишнє середовище.

У зв'язку із вищесказаним, формування доказового мислення повинно починатися в учнів з розвитку основних розумових операцій: аналізу, порівняння, узагальнення, абстрагування.

У учнів з особливими освітніми потребами кожен з процесів заслуговує на спеціальну увагу педагога, факти показують, що вони самі собою без спеціальної роботи під впливом навчання не формуються. Враховуючи специфіку мислення учнів з ООП, всі справи слід проводити на конкретному наочному матеріалі. При цьому необхідно, щоб спостережливість дітей розвивалась за певною системою, яка б включала в себе, перш за все, виявлення знань учнів про кольори, форму різних об'єктів, їх розмір. Ці знання учні одержуватимуть під час виконання різноманітних завдань: відбір візуально сприйнятих об'єктів, дії з предметами певної форми, знаходження форм у складних композиціях тощо.

Розвиток цих операцій передбачає не лише застосування на уроках спеціальних вправ, а й широке використання дидактичних ігор, які сприяють ефективному розвитку в учнів таких розумових операцій як аналіз, порівняння, узагальнення. Застосування їх на уроках формує в учнів уміння міркувати, доводити свою думку, використовуючи ті знання про явище, які вони одержують під час навчання.

Таким чином, формування вміння доказувати передбачає певний розвиток уміння аналізувати предмети, факти, порівнювати їх, виділяти істотне, абстрагуватися від другорядного. А забезпечення поетапності в розвитку розумових операцій і активізація розумової діяльності учнів з особливими освітніми потребами в процесі навчання обумовлюють ефективність розвитку доказового мислення в учнів спеціальної школи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тарасова В. В. Навчання та виховання дітей із порушеннями інтелекту : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 125 с.
2. Трикоз С. В. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.